

Zoals op pagina 62 van het eerste nummer van 'Lampas' is aangekondigd, vindt men hieronder de tekst van het tweede interimrapport van de 'Commissie Modernisering Leerplan Klassieke Talen'. Het bevat het advies van de commissie aan haar opdrachtgever met betrekking tot de eindexameneisen voor Griekse en Latijnse taal en letterkunde en datgene wat daarmee onmiddellijk samenhangt.

Het rapport omvat vier delen:

1. de door de commissie voorgestelde formulering van het eigenlijke examenprogramma met enkele daarbij behorende voorschriften;
2. een toelichting bij dit programma, waarvan het de bedoeling is dat zij in de toekomst steeds aan dit programma zou worden toegevoegd;
3. adviezen met betrekking tot enkele zaken, die in het algemene reglement zouden moeten worden opgenomen;
4. een motivering ad hoc van de door de commissie gedane voorstellen.

Het spreekt wel vanzelf dat de publikatie van dit interimrapport allerm minst impliceert, dat de opdrachtgever van de commissie zich ermee akkoord heeft verklaard. De commissie meent alleen, de discussie over deze dingen te moeten bevorderen door haar standpunt zo snel mogelijk kenbaar te maken aan al diegenen die met de door haar behandelde zaken onmiddellijk te maken zullen hebben. Ten overvloede volge hier een letterlijk citaat uit een schrijven van de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen d.d. 3 juli 1968: „De publikatie van het Interimrapport van de Commissie modernisering leerplan klassieke talen heeft de regering slechts toegestaan ter bevordering van de gedachtevorming over dit onderwerp. Uit de publikatie van het rapport mag geenszins afgeleid worden, dat zij zich met de conclusies daarvan verenigt”.

C. M. J. Sicking

Tweede Interimrapport van de Commissie Modernisering Leerplan Klassieke Talen

A. EXAMENPROGRAMMA

1. *Latijnse taal en letterkunde*

a. Het vertalen van een samenhangend stuk proza, waarvan inhoud en vorm zodanig zijn dat geen bijzondere vertrouwdheid met de persoonlijke stijl van de schrijver of met zijn onderwerp vereist is.

Schriftelijk examen. Duur: twee uren.

b. Het verklaren en geheel of gedeeltelijk in het Nederlands weergeven van één of meer passages gelezen proza en/of poëzie, gekozen uit het door de kandidaat bestudeerde pensum; het beantwoorden van vragen die betrekking hebben op de vorm en inhoud van de voorgelegde passage(s), alsmede van eenvoudige vragen met betrekking tot de culturele betekenis en achtergronden daarvan zulks in verband met genoemd pensum. Vragen van grammaticale aard kunnen worden gesteld voorzover dit bijdraagt tot een juist of beter begrip van de voorgelegde passage(s).

Mondeling examen. Duur: 30 minuten, voorafgegaan door 30 minuten inzage.

2. *Griekse taal en letterkunde*

a. Het vertalen van een samenhangend stuk Attisch of Atticistisch proza, waarvan inhoud en vorm zodanig zijn dat geen bijzondere vertrouwdheid met de persoonlijke stijl van de schrijver of met zijn onderwerp vereist is.

Schriftelijk examen. Duur: twee uren.

b. Het verklaren en geheel of gedeeltelijk in het Nederlands weergeven van één of meer passages gelezen proza en/of poëzie, gekozen uit het door de kandidaat bestudeerde pensum; het beantwoorden van vragen die betrekking hebben op de vorm en inhoud van de voorgelegde passage(s), alsmede van eenvoudige vragen met betrekking tot de culturele betekenis en achtergronden daarvan, zulks in verband met genoemd pensum. Vragen van grammaticale aard kunnen worden gesteld voorzover dit bijdraagt tot een juist of beter begrip van de voorgelegde passage(s).

Mondeling examen. Duur: 30 minuten, voorafgegaan door 30 minuten inzage.

Nadere voorschriften bij het examenprogramma

1. De opgave die de kandidaat voor het mondeling examen ter inzage wordt gegeven, behelst behalve één of meer passages proza en/of poëzie – die voorzover nodig van inleiding en toelichting zijn voorzien – enkele vragen met betrekking tot vorm en inhoud van deze passage(s). De vragen met betrekking tot culturele betekenis en achtergronden worden evenals eventuele zuiver grammaticale vragen, tijdens het examen mondeling gesteld.

2. Het onder 1*b* en 2*b* genoemde pensum wordt door de leraar-examinator gekozen uit de gedurende de laatste twee leerjaren door de kandidaat gelezen stof. Het wordt aan de kandidaat in de loop van het laatste leerjaar, doch uiterlijk twee maanden vóór het begin van het schriftelijk examen meegedeeld.

Het omvat voor de Latijnse en de Griekse taal en letterkunde ieder ongeveer 100 pagina's (norm: 1 pagina van een Oxford Classical Text). Bovendien geldt dat het pensum voor de Latijnse taal en letterkunde tenminste voor ongeveer $\frac{1}{4}$ uit poëzie, voor $\frac{1}{4}$ uit historisch proza en voor $\frac{1}{4}$ uit wijsgerig, rhetorisch of wetenschappelijk proza bestaat. Voor de Griekse taal en letterkunde bestaat het pensum voor tenminste $\frac{1}{4}$ uit epische poëzie, voor $\frac{1}{4}$ uit historisch, wetenschappelijk of wijsgerig proza en omvat bovendien de niet-lyrische gedeelten van één drama.

Toelichting bij het examenprogramma

Schriftelijk examen

Het schriftelijk examen onderzoekt in hoeverre de kandidaat in staat is een hem voorgelegde tekst zelfstandig te begrijpen en in het Nederlands over te brengen. De vertaling zal haar herkomst uit Latijn of Grieks niet al te zeer mogen verraden: juist de mate immers waarin de kandidaat er in slaagt, voor termen en wendingen van het origineel een werkelijke Nederlandse en tevens getrouwe weergave te vinden, is een van de maatstaven om te beoordelen in hoeverre hij begrip heeft gekregen van de typische eigenschappen van de Latijnse en/of Griekse taal. Het resultaat zal dan ook voor iemand die het origineel niet kent, volkomen begrijpelijk en als Nederlands aanvaardbaar moeten zijn.

Het karakter van de opgave is zó omschreven dat deze eisen inderdaad overkort kunnen worden gesteld. Poëzie, dialect-teksten en in het algemeen die teksten, die behalve kennis van Latijn of Grieks bovendien vertrouwdheid met allerlei specifieke zaken vereisen, zijn uitgesloten, omdat het de bedoeling is dat de kandidaat zijn kennis van Latijn en/of Grieks aan de hand van de schrif-

telijke opgave kan tonen ongeacht welke teksten tevoren door hem zijn gelezen.

Mondeling examen

Het mondeling examen toetst de mate waarin de kandidaat zich het vermogen heeft verworven, Latijnse en/of Griekse teksten met begrip van hun vorm, betekenis en achtergronden te lezen, zulks aan de hand van door hem in de laatste twee leerjaren gelezen teksten.

Bij het examen dient ervan te worden uitgegaan, dat de taalvaardigheid van de kandidaat al op andere wijze is getoetst, zodat het accent van het examen ditmaal elders kan vallen. Het karakter van de opgave is zó omschreven dat leraar-examinator en gecommiteerde de volle vrijheid hebben om op de aan de kandidaat voorgelegde teksten wat verder in te gaan, hetgeen niet impliceert dat steeds alle in het examenprogramma vermelde mogelijkheden moeten worden gebruikt.

In het kader van de bij het mondeling examen te stellen vragen is het uiteraard niet uitgesloten, dat door de examinerator ook een korte, niet te voren gelezen passage wordt voorgelegd, die de examentekst(en) in een bepaald verband plaatst of verheldert.

Pensum

De minimum-aantallen pagina's zijn zó gekozen dat het pensum een keuze kan zijn uit de lectuur van de laatste twee jaar, die zich derhalve bij voorkeur niet tot deze aantallen zal beperken. Op deze wijze kan het pensum enigszins aan de belangstelling van de kandidaten worden aangepast. Zo zal in een klas waarin A- en B-leerlingen tezamen les hebben gehad, het pensum van de A-leerlingen er anders uit kunnen zien dan dat van de B-leerlingen, en zal de leraar-examinator – onverkort zijn bevoegdheid om het pensum vast te stellen – ook met de persoonlijke wensen van de kandidaat enige rekening kunnen houden.

De concrete inhoud van het pensum is tot op zekere hoogte vastgelegd om een zo gevarieerd mogelijke kennismaking met de Grieks-Romeinse oudheid te garanderen. Met het aantal pagina's waarvan de inhoud niet is vastgelegd kan men het pensum in deze of gene meer speciale richting uitbouwen.

B. PUNTEN DIE IN HET REGLEMENT GEREGLD DIENEN TE WORDEN

1. Het schriftelijk en het mondeling examen omvatten voor de A-kandidaten de Griekse en de Latijnse taal en letterkunde, voor de B-kandidaten de Griekse of de Latijnse taal en letterkunde.

2. De in artikel 6.1., 9.4., 13.4. van het oude reglement voor de klassieke talen gemaakte uitzonderingsbepalingen kunnen vervallen.

3. De in artikel 7 van het oude reglement gegeven bepalingen over de manier waarop de schriftelijk opgaven voor Latijn en Grieks worden vastgesteld, kunnen vervallen. Het is de bedoeling dat de schriftelijke opgaven *centraal* worden vastgesteld.

4. Indien organisatorisch uitvoerbaar, is centrale correctie van het schriftelijk werk gewenst.

5. Artikel 8 van het oude reglement kan voorzover het de klassieke talen betreft vervallen.

6. Bij het schriftelijk examen in de beide klassieke talen is het gebruik van een woordenboek toegestaan, zoals omschreven in artikel 9.6. van het oude reglement.

7. Door de leraar-examinator worden, in overleg met de rector, voldoende opgaven samengesteld voor het mondeling examen. Hij zendt deze, onder toevoeging van een opgave van het voor elke kandidaat vastgestelde pensum, bij het begin van het schriftelijk examen aan de gecommitteerde ter goedkeuring toe.

De gecommitteerde ziet toe, dat in het totaal der opgaven de samenstelling der pensa redelijk is vertegenwoordigd. Hij kan zich op deze wijze tevens op de examens voorbereiden.

8. Het recht van de gecommitteerde om bij het mondeling examen vragen te stellen (oude reglement art. 13.2) dient in het nieuwe reglement onverkort te worden gehandhaafd.

C. MOTIVERING VAN DE DOOR DE COMMISSIE GEDANE VOORSTELLEN

1. *Onderscheid tussen de examenprogramma's van A- en B-kandidaten*

Het in de Wet op het Voortgezet Onderwijs in artikel 7 sub 2 voorgeschreven verschil tussen de A- en de B-afdeling dient ook in de eindexamenprogramma's voor de klassieke talen tot uitdrukking te komen. Na grondige bestudering van de verschillende wegen om dit doel te bereiken, is de commissie tot de eenstemmige conclusie gekomen dat zulks alleen kan geschieden door de A-kandidaat verplicht te doen examineren in de Griekse *en* de Latijnse taal en letterkunde, de B-kandidaat in de Griekse *of* de Latijnse taal en letterkunde. In afwijking van de door de 'werkgroep Goote' gedane voorstellen en in afwijking van de tot nu toe gevolgde praktijk, meent de commissie dat de B-kandidaat in de door hem als examenvak gekozen klassieke taal aan dezelfde

eisen zal moeten voldoen als de A-kandidaat. De commissie baseert deze mening op de volgende, haars inziens dwingende argumentatie.

In de toekomst zullen alle v.w.o.-abituriënten eindexamen afleggen in een gelijk aantal vakken, waarvan enkele ter keuze van henzelf. De beslissing over de einduitslag van het examen zal gebaseerd zijn op het aantal voldoende en onvoldoende cijfers, maar geen rekening houden met de vraag, voor welke vakken de kandidaat voldoende of onvoldoende cijfers zal hebben behaald. Er zal verder per vak slechts één examenprogramma kunnen zijn, ongeacht de vraag of een kandidaat een atheneum- dan wel een gymnasiumopleiding heeft gevolgd, leerling is geweest van een A- dan wel van een B-afdeling. In deze opzet zou handhaving van het traditionele verschil in zwaarte tussen de eindexamenprogramma's klassieke talen voor A- en B-leerlingen een onaanvaardbare anomalie betekenen: één zevende deel van het totale programma kan niet voor de ene kandidaat aanzienlijk minder zijn dan voor een andere.

Anderzijds kan men onmogelijk aan A- en B-kandidaten voor Grieks en Latijn tezamen geheel dezelfde eisen stellen omdat het voor beide beschikbare uren-aantal aanzienlijk verschilt.

Het zou voor de hand kunnen liggen, dit dilemma op te lossen door – zoals is voorgesteld voor wiskunde en economische wetenschappen – een deling door te voeren in Latijn I en II en Grieks I en II. De A-kandidaat zou dan examen moeten afleggen in Latijn I en II en Grieks I en II (in totaal 4 examenvakken), de B-kandidaat in Latijn I of II en Grieks I of II (in totaal 2 examenvakken). Hiertegen rijst echter het onoverkomelijke bezwaar dat het A-eindexamen dan voor vier-zevende deel uit klassieke talen zou gaan bestaan, terwijl bovendien niet valt in te zien, hoe men met het beschikbare uren-aantal de B-kandidaat in Latijn I (of II) en tegelijkertijd Grieks I (of II) een ook maar enigermate aanvaardbaar niveau zou kunnen doen bereiken. Tenslotte zou zulk een opzet tot onoplosbare praktische moeilijkheden leiden daar waar A- en B-leerlingen gezamenlijk les zullen krijgen.

Een andere theoretische mogelijkheid zou zijn dat de B-kandidaat examen doet in Latijn *en* Grieks, maar dan beide in beperkte omvang en tezamen tellende als één examenvak. Ook daarvoor is echter het beschikbare uren-aantal te gering en bovendien zou dit éne examenvak relatief ten opzichte van het éne vak Latijn (of het éne vak Grieks) van de A-kandidaat te zwaar worden. Aanvaardt men derhalve het uitgangspunt dat een differentiatie in de eindexamenprogramma's voor Grieks of Latijn in de nieuwe opzet niet past, dan is hiervan de onherroepelijke consequentie dat voor elke klassieke taal één examenprogramma wordt vastgesteld, en dat de A-kandidaat aan de daarin neergelegde eisen voldoet voor beide klassieke talen, de B-kandidaat voor één van beide.

De commissie opteert derhalve voor deze opzet. Zij acht het nodig er op te wijzen dat dit in het geheel niet impliceert dat de B-kandidaat niet in beide klassieke talen onderwijs kan hebben genoten. Het is zeer wel mogelijk, de (toekomstige) B-leerling gedurende enige tijd onderwijs te geven in de Latijnse zowel als de Griekse taal en letterkunde.

Op het daartoe geëigende ogenblik kiest hij dan één van beide als examenvak. De commissie acht een dergelijke gang van zaken in het algemeen wenselijk en zal in een volgend interimrapport aanbevelingen doen voor de praktische verwezenlijking ervan.

Tenslotte wijst de commissie er op, dat haars inziens op deze manier de beste mogelijkheden zijn gegeven, om het onderwijs in de klassieke talen aan B-leerlingen in de toekomst werkelijk vruchtbaar te doen zijn.

Tracht men immers met de beschikbare uren aantallen tóch nog een examen in beide klassieke talen te bereiken, dan zal dit – afgezien van de hierboven opgesomde bezwaren voor het eindexamenprogramma – onherroepelijk gaan ten koste van de zin van het in deze talen gegeven onderwijs.

Laat men evenwel één klassieke taal als examenvak voor de B-leerling wegval- len dan komen door concentratie op de andere de werkelijke doelstellingen van het onderwijs binnen het bereik te liggen.

De vraag, of en hoe mogelijkheden zouden moeten worden geschapen b.v. om A- en B-getuigschrift (voor alle of enkele vakken) *tezamen* te behalen is naar het oordeel van de commissie te gecompliceerd en hangt met teveel andere proble- men samen om op dit moment beantwoord te kunnen worden.

2. *Schriftelijk en mondeling examen; examen over gelezen stof; pensum*

De commissie aanvaardt de noodzaak, de eindexamens in de toekomst zoveel als enigszins mogelijk is schriftelijk te doen plaats vinden. Zij meent echter dat in het geval van de Griekse en Latijnse taal en letterkunde aan een examen met een schriftelijk zowel als een mondeling onderdeel niet te ontkomen zal zijn.

Wil men de doelstellingen van het onderwijs in Grieks en Latijn, zoals de commissie die in haar eerste interimrapport heeft omschreven, verwezenlijken, dan dient in de eerste plaats te worden gestreefd naar een redelijke kennis van de Latijnse en/of Griekse taal. De commissie meent dat deze kennis het best kan worden getoetst door aan alle kandidaten één centraal vastgestelde, schrif- telijke opgave voor te leggen, overeenkomstig de bij het Staatsexamen sinds enige jaren gevolgde praktijk.

Uit de wijze waarop de kandidaat deze opgave volbrengt, zal moeten blijken of hij over voldoende kennis van Latijn en/of Grieks beschikt om een hem on- bekende, relatief eenvoudige 'neutrale' tekst in deze talen zelfstandig te begrijp-

pen en in het Nederlands over te brengen. Om de leerlingen op deze opgave te prepareren zal de leraar die gewend is, van hen degelijke kennis van de grondfeiten van grammatica en syntaxis te eisen, er in het algemeen mee kunnen volstaan, hun in de laatste twee leerjaren op gezette tijden een dergelijke opgave voor te leggen.

Op deze wijze kan het zwaartepunt van het onderwijs liggen waar het behoort: in het begrijpend lezen en in hun veelsoortige betekenis verwerken van een aantal representatieve teksten uit de Grieks-Romeinse oudheid. Gezien de voor Grieks en Latijn beschikbare uren aantallen en gezien ook de in het verleden opgedane ervaringen lijkt het de commissie niet mogelijk, de resultaten van deze lectuur te toetsen door aan de kandidaten een door hen niet gelezen tekst voor te leggen. Dit zou de leraar dwingen, zich in de keuze van de te lezen en te examineren teksten rigoureuus te beperken. Het zal hier immers gaan om teksten die in het algemeen moeilijk zijn en die al naar gelang van schrijver en genre – met name in het Grieks – vaak idiomatisch en anderszins aanzienlijk verschillen. Het examineren aan de hand van een ongelezen tekst zou derhalve een moeizame en specifieke training vereisen en de leraar noodzaken, de doelstellingen van zijn onderwijs te verwezenlijken op een veel te smalle basis. Bovendien zou het onderwijs, bij gebrek aan voldoende tijd, dreigen te verschromelen tot het aanleren van vrijwel uitsluitend formele vaardigheden.

Om deze reden is de commissie van mening dat de mate waarin de eigenlijke doelstellingen van het onderwijs verwezenlijkt zijn, het best kan worden getoetst door een examen aan de hand van een of meer teksten die de kandidaat heeft gelezen. Daarbij zal niet zozeer moeten worden onderzocht of hij in staat is, deze teksten te 'vertalen', maar vooral of de lectuur ervan vruchtbaar is geweest.

Het spreekt vanzelf dat het kwantum gelezen stof waaraan deze teksten zijn ontleend, aan een bepaald minimum moet zijn gebonden. Ook zal er een redelijke garantie moeten bestaan dat het onderwijs niet beperkt is gebleven tot een zó eenzijdige selectie van teksten dat van een werkelijke kennismaking met de Grieks-Romeinse oudheid geen sprake meer zou zijn.

De commissie meent daarom dat in het examenprogramma een aan enkele minimumeisen gebonden pensum van gelezen teksten dient te zijn opgenomen.

De examenopgave zal aan dit pensum zijn ontleend en de tijdens het examen gestelde vragen kunnen er op teruggrijpen. Zo zal het mogelijk zijn, door middel van het examen niet alleen de formele vaardigheden en kennis van de kandidaat te toetsen – al is dit zeker van belang – maar ook de mate waarin die kennis door hem is verwerkt.

Aanvaardt men deze opzet van het examen – de commissie is na rijp beraad van mening dat het in het kader van de w.v.o. zowel de enig mogelijke als de

meest gewenste opzet is – dan is de consequentie daarvan dat men naast een schriftelijk examen ook een mondeling examen afneemt, en wel om de volgende redenen:

a. Het is niet noodzakelijk dat het pensum voor alle kandidaten uit één klas dezelfde inhoud heeft. Het zal integendeel wenselijk kunnen zijn, bij de vaststelling ervan rekening te houden met de specifieke geaardheid van de kandidaten, met name wanneer aan A- en B-leerlingen gecombineerd les is gegeven, en noodzakelijkerwijze ook in het geval van die kandidaten die pas in de vijfde of zesde klasse door verhuizing of anderszins leerling zijn geworden van de school waar zij het examen afleggen. Aan deze differentiatie kan alleen door een mondeling examen recht worden gedaan.

b. Stelt men in het examen de werkelijke inhoud van het in de laatste twee leerjaren genoten onderwijs centraal, dan laat de vraag in hoeverre deze inhoud door de kandidaat is opgenomen en tot een min of meer persoonlijk bezit gemaakt, zich duidelijk het gemakkelijkst toetsen door middel van een mondeling examen, waarbij een dialoog mogelijk is en waarbij aan de verschillende manieren waarop een en ander zich bij verschillende kandidaten kan manifesteren recht kan worden gedaan.

c. Wanneer men een deel van het examen wijdt aan een beperkte hoeveelheid in de klas behandelde lectuur, bestaat het risico van misbruiken; met name is het gevaar dat de leerlingen op het examen worden 'afgericht' geenszins denkbeeldig. Dit en dergelijke gevaren kunnen worden bestreden door het mondelinge examen te doen plaatsvinden in aanwezigheid van een derde, die het recht bezit, te voren niet geprepareerde vragen te stellen.

d. De voorgestelde opzet van examen en onderwijs zal van de leraren in vele gevallen een omschakeling vergen en in elk geval zeer hoge eisen stellen aan hun presentatie van de lectuur in haar culturele samenhang. Een zekere verstarring in de wijze waarop dit geschiedt is niet denkbeeldig: de leraar zal de begrijpelijke neiging hebben om bepaalde succesvol gebleken onderwerpen steeds op dezelfde manier te behandelen en te vragen. Dit maakt het gewenst dat de resultaten van het onderwijs worden getoetst in aanwezigheid van een ter zake kundige derde, die zich er op elk gewenst moment van kan vergewissen wat door de kandidaten in feite is bereikt.

e. Het examen vindt plaats aan de hand van een vaak moeilijke tekst, zonder in de eerste plaats het vermogen van de kandidaat om de taalkundige problemen van deze tekst op te lossen, te willen onderzoeken. Het is daarom gewenst dat het mogelijk is de kandidaat in dit opzicht tijdens het examen op een of andere manier zo nodig de helpende hand te reiken, b.v. door middel van geschikt gestelde vragen. Bij een schriftelijk examen bestaat daarentegen het gevaar dat de kandidaat door 'vertaalproblemen' wordt afgeleid.

Gecommitteerden

De commissie wijst er met de meeste klem op, dat de door haar voorgestelde examenprogramma's alleen bevredigend kunnen functioneren wanneer de examens worden afgenomen onder toezicht van Rijksgecommitteerden. Zij meent dat het nog meer dan thans nodig zal zijn, dat als zodanig mensen worden benoemd wier kennis van zaken op het gebied van de Griekse en Latijnse taal en letterkunde buiten twijfel staat. Veel meer immers dan vroeger zullen de mondelinge examens van kandidaat tot kandidaat en van school tot school verschillend zijn en dieper op de behandelde passages ingaan. De gecommitteerde moet derhalve in staat zijn, in zeer verschillende en vaak gecompliceerde examensituaties mee te oordelen en zo nodig in te grijpen.

De commissie acht het in het algemeen wenselijk dat zo veel mogelijk de hand wordt gehouden aan het principe, dat docenten van het 'naast hogere' onderwijs, waartoe het examen toelating verleent, als gecommitteerden worden aangewezen. In het geval van de klassieke talen zouden dit universitaire docenten van de subfaculteiten van klassieke letteren dienen te zijn. Zou het noodzakelijk blijken dat – om organisatorische redenen – ook anderen als gecommitteerden optreden, dan zullen deze anderen in elk geval classici van professie moeten zijn, die hun vak geregeld beoefenen.

De commissie wijst er in dit verband nog op, dat bij de experimenten met een examen over gelezen stof zoals die thans plaats vinden, contact met en controle door de gecommitteerde, door de leraren zelf als noodzakelijk gevoeld wordt, dit o.a. omdat het de leraren om begrijpelijke redenen moeilijk valt objectief te examineren over stof die zij zelf met de kandidaten tot in details hebben gelezen.

3. *Het alternatief gelezen of ongelezen stof*

De commissie is zich er scherp van bewust dat met een mondeling examen over door de kandidaten gelezen teksten nog slechts zeer weinig ervaring is opgedaan: in 1968 wordt op enkele scholen voor het eerst op deze wijze geëxamineerd. De commissie vreest voorts, dat de moeilijkheden van deze examineerwijze zullen worden onderschat. Het gevaar bestaat dat velen van zulk een examen slechts één aspect zullen zien: het wegvallen van de traditionele eis dat de kandidaat met een hem onbekende tekst wordt geconfronteerd, en zullen dit als een vereenvoudiging beschouwen. De waarheid is dat men weliswaar een zware eis laat vallen, maar daarvoor in de plaats zowel aan de leraar als aan de leerlingen eisen stelt, waaraan op andere wijze zeer moeilijk is te voldoen.

Zowel de presentatie van de lectuur in de klas als de toetsing van wat de leerlingen van die lectuur hebben opgestoken behoeven veel voorbereiding en

hernieuwde studie van de leraar, terwijl de leerlingen de lessen zeer actief zullen moeten meemaken om het gewenste resultaat te bereiken. De commissie acht het echter een voordeel dat een zekere mate van verschraling die – met name bij de B-leerlingen – van de eis, moeilijker teksten onvoorbereid te vertalen het gevolg is geweest, kan worden tegengegaan. Anderzijds dreigt echter het gevaar dat de nauwgezette aandacht voor de oorspronkelijke vorm van de teksten, die het onderwijs tot nu toe heeft gekenmerkt, bij de thans voorgestelde opzet zou verminderen.

Dit ware te betreuren juist omdat het onderwijs in Grieks en Latijn alleen zijn volle zin krijgt, wanneer de leerlingen de oorspronkelijke vorm van de antieke teksten leren doorzien (zie ook het eerste interimrapport van de commissie). In dit verband komt dan ook aan het voorgestelde schriftelijke examen een belangrijke functie toe.

Dit alles overwegende meent de commissie een mondeling examen over gelezen stof te mogen aanbevelen. Zij meent dat met zulk een examen de verwezenlijking van de doelstellingen van het onderwijs binnen de beschikbare uren-aantallen het best gegarandeerd zal kunnen worden en meent voor deze principiële beslissing het resultaat van de thans begonnen experimenten niet te hoeven afwachten. Zij wijst er overigens op dat deze experimenten niet zijn begonnen om een antwoord te verkrijgen op de vraag *of* een examen over gelezen stof wenselijk is: van die wenselijkheid waren reeds in het verleden velen overtuigd. Het gaat er om, *welke vorm* zulk een examen zal moeten hebben. Bij wijze van richtlijn voor het onderwijs in de eerstkomende jaren heeft de commissie na zorgvuldig beraad gemeend, een bepaalde vorm te mogen aanbevelen. Of daarin verandering zal moeten worden gebracht zal de praktijk moeten uitwijzen. Naar de mening van de commissie zal met name de vraag of de aantallen pagina's van het voorgeschreven pensum en zijn onderdelen wijziging behoeven, door haar op grond van de thans lopende experimenten nog nader moeten worden gezien.

4. Centrale correctie

Gezien het grote belang dat in de voorgestelde opzet aan het schriftelijk examen moet worden gehecht (het biedt met name de enige garantie dat in het onderwijs de kennis van de Griekse en Latijnse taal als zodanig niet wordt verwaarloosd) meent de commissie dat de beoordeling van de resultaten van dit examen aan hoge eisen van objectiviteit moet voldoen. Naar haar inzicht zijn centraal gegeven correctie-normen hiertoe niet voldoende, nog afgezien van het weinig elegante 'touwtrekken' waartoe die aanleiding kunnen zijn. Zij meent dat de correctie van het schriftelijk werk het best kan plaatsvinden door

een commissie, waarvan zowel leraren als universitaire docenten deel uitmaken.

Over de wijze waarop het na schriftelijk en mondeling examen behaalde eindcijfer moet worden vastgesteld doet de commissie geen voorstellen omdat dit probleem alleen in het kader van het gehele examen kan worden gezien. Zij acht het echter belangrijk dat het voor het schriftelijk examen behaalde cijfer vóór het mondeling examen noch aan de leraar noch aan de gecommitteerde bekend is.